

כמה צריך האדם להודות להקב"ה על היסורים שמביא עליו בעולם הזה!

אלא רצה לומר שהיסורים שעברו עליו היו בבחינה אחרת מהיסורים שעברו על אברהם ויעקב. וכמו שהולך ומבאר:

"הנה איתא במנחות (כט:) 'אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים (תגין) לאותיות, אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך (ר"ל מי מעכב לתת התורה בלי התגין), אמר לו אדם אחד יש שעתידי לחיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות וכו', אמר לפניו וכו' הראנו שכרו, אמר לו חזור לאחור, חזר לאחור, ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, אמר לו שתוק כך עלתה במחשבה לפני, עכ"ל הגמרא."

"ומבארים המפרשים את תשובת הקב"ה למשה רבינו 'שתוק שכך עלתה במחשבה לפני, על פי דברי המדרש עה"פ בראשית ברא אלוקים, ואמרו חז"ל (בר"ר יב, טו, והביאם רש"י עה"פ שם) 'ולא נאמר ברא ה', שבתחילה עלה במחשבה לבראתו במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מידת הרחמים ושיתפה למידת הדין, ע"כ לשון המדרש."

"ומבואר, שבאמת מתחילה עלה במחשבתו של הקב"ה לברוא את העולם הזה אך ורק במידת הדין ללא מידת הרחמים, ואכן אז, אם אדם היה עובר את חיי העוה"ז כשכל מעשיו נמדדים במידת הדין אין לשער את גודל שלמותו, שעמד בכור מבחן מידת הדין והיה העולם מושלם בשלימות עילאית, אולם כאשר ראה הקב"ה שאין העולם מתקיים במידת הדין בלבד שיתף את מידת הרחמים והקדימה למידת הדין."

"ולפי זה מבוארת תשובתו של הקב"ה לשאלת משה רבינו 'שתוק שכך עלתה במחשבה לפני, שרבי עקיבא נשפט על פי מידת הדין כפי שעלה במחשבה תחילה לפני הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין בלבד, כי רבי עקיבא היה בשלימות, שעבר את העולם במידת הדין ונמצא שלם לפני הקב"ה גם בלי מידת הרחמים, ולכן, אדרבא, מתוך גדלותו ושלמותו של רבי עקיבא היתה הנהגת ה' עמו במידת הדין ולא במידת הרחמים, כפי התכלית שעלתה במחשבה לפני הקב"ה לברוא העולם."

"והנה הנהגת הקב"ה עם יצחק אבינו היתה בדקדוק מידת הדין כפי שעלתה במחשבה לברוא את העולם, וכל מעשה ומעשה שעשה נבחן ונבדק במידת המשפט והדין, ללא כל הנהגת רחמים וחסד, וכמו שידוע שבחינת יצחק אבינו היא מידת הגבורה והדין."

"ומעתה מבוארים דברי בעל הטורים היטב, וביאור דבריו שלא כתב ה' אלוקים ביצחק כמו באברהם ויעקב לפי שנתיישר ביסורים בלי מידת הרחמים אינו כפשוטו, ואכן, כמעט ולא היו ליצחק יסורים במשך ימי חייו, ובוודאי שלא היה בעל יסורים יותר מאברהם או יעקב, כמו שנתבאר, אלא כוונתו לומר, שהנהגת הקב"ה עם יצחק היתה במידת הדין והמשפט ללא מידת הרחמים, ולכן כשנגלה ה' ליצחק היתה התגלות בשם אלוקות ולא בשם הוי"ה, מפני שהנהגת הקב"ה עם יצחק היתה במידת הגבורה והדין, משא"כ ההנהגה עם אברהם שהיתה במידת החסד, וההנהגה עם יעקב שהיתה במידת תפארת, ושם אלוקות מורה על מידת הדין, לא כשם הוי"ה המורה על מידת החסד."

« למה כתוב לשון 'אלקים' דוקא אצל יצחק? »

כתוב בפרשתינו (כו, כד) וירא אליו ה' בלילה ההוא ויאמר אנכי אלוקי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי, וביאר הבעל הטורים בזה"ל: "ולא כתב ה' אלהים כמו באברהם ויעקב לפי שנתיישר ביסורים בלי מדת רחמים, עכ"ל."

ולפום ריהטא נראה מדבריו, שמזה שיצחק אבינו התיישר ביסורים אנו רואים שנהג עמו הקב"ה במידת הדין ולא במידת הרחמים, ולכן כשנגלה אליו במראה הנבואה נגלה בשם אלוקית המורה על מידת המשפט ולא בשם אדנות המורה על חסד ורחמים.

אלא שאם נאמר כן נצטרך לומר שיצחק סבל יותר יסורים מאשר סבלו אברהם ויעקב ולכן רק אצלו מופיע לשון של מדת הדין, ודבר זה אינו, מפני שאם נתבונן במהלך חיי האבות נבחין כי אדרבה, מי שסבל הפחות ביותר יסורים וצרות זה היה יצחק.

הבה נתבונן בהשתלשלות חייהם של אברהם ויעקב. אברהם אבינו סבל יסורים עוד בהיותו באור כשדים, כפי שמובא ברמב"ן (לעיל יב, ב) בזה"ל: "כאשר עשו עמו באור כשדים שהיו מבזין ומקללים אותו ושמו אותו בבור ובכבשן, ואחר כך כשעלה לארץ לא הניח לו הקב"ה וניסוהו בעשרה נסיונות", נמצא שמרבית ימי חייו עברו עליו בטרדות ויסורים רבים.

וכך גם יעקב אבינו, שנאלץ לברוח אל בית לבן מאימת עשו אחיו שביקש להרגו, ושם שהה במשך עשרים שנה אצל לבן הרמאי שרימהו השכם וערב, וכשסוף סוף חזר ארצה, שמע שעשו אחיו בא לקראתו, ומיד אחר כך נפטרה רחל אשתו, ולא עוד אלא שנצטער במעשה דינה, וכן קפץ עליו רגזו של יוסף שלא יכל להתנחם ממנו בגודל צערו ונסתלקה ממנו רוח הקודש, הרי שגם יעקב אבינו היה מסובל בצרות ויסורים במשך רוב ימי חייו, וכמו שאמר לפרעה (טו, זז) מעט ורעים היו שני ימי חי.

ולעומת זאת במאורעות שעברו על יצחק במשך ימי חייו, כמעט לא נמצא צער או יסורים כלשהם, עד שהיה בן י"ג שנים גדל יצחק בבית אברהם אביו נשיא האלקים, בית שהיה מלא בכל טוב כעין בית מלכות, ושם נמנעה ממנו כל טירדה או מחסור, הן בגשמיות והן ברוחניות, וגם אחר כך, במשך רוב ימי חייו לא נטרד יצחק משלוותו להוציא מעשה העקידה וירידתו לארץ פלשתים בימי הרעב, ומה שכהו עיניו בסוף ימיו, כמ"ש הכתוב (כז, א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, ראשית, גם ביעקב מצינו שכהו עיניו בעת זקנותו כדכתיב (מ"ח י), ועיני ישראל כבדו מראות מזוקן לא יוכל לראות, ומלבד זאת כהות עיני יצחק נגרמה לו מתוך בקשתו להקב"ה שייסרו, כדמבואר לקמן.

ואם כן שבים אנו לתמיהתנו, כיצד שייך לומר שיצחק סבל צרות ויסורים יותר מאברהם ויעקב ולכן נאמרה דוקא בו לשון של מידת הדין.

« יצחק הצליח לחיות בעולם גם ע"פ מדת הדין! »

ומבאר הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל (בספרו שם דרך), שאין כוונת הבעל הטורים, לומר שיצחק אבינו סבל יותר יסורים מאברהם ויעקב,

א"כ מוטב היה אילו היה מכה אותי אז ארבעים מכות והייתי זוכה עתה בכל החצר, על זה לבי דווה.

כן הדבר בענין יסורי האדם בעוה"ז, כאשר הם באים על האדם הוא מצטער עליהם מאד ואינו רוצה לסובלם, אך כאשר יבוא לעולם הגמול ויראה איזה יסורים קשים ומרים חסך מעצמו מעולם האמת, ולא זו בלבד אלא עוד מקבל שם שכר טוב תחת כל שעה ושעה שסבל בעוה"ז, יחשוב האדם בנפשו, הלאווי שהייתי סובל עוד יסורים בעוה"ז, כי אז היה לי הרבה יותר עונג בעולם הנצח.

ולפי מה שנתבאר למעלה מובן למה דוקא יצחק תבע על עצמו יסורים, כיון דיצחק נהג במדת הדין לכן חשש ביותר בממדת הדין שאולי מתוחה עליו.

בעת אחרונה לפני מתתו של רבי אברהם אחי הגר"א, מחבר ספר 'מעלת התורה', כאשר חלה כמה שבועות בחולי אשר ממנו לא קם, היה בעל יסורים גדולים מאוד, עד שהיו נקבים חלולים בצד גופו מחמת משכבו, ובכל זאת לא נשמעה ממנו שום גניחה.

ראהו בנו, רבי אליהו, רבה של שווינט במצב ההוא והתחיל לבכות ואמר אוי לי שראיתיך בכך, מיד אמר לו רבי אברהם, מה אתה בוכה על גודל המתנה שזיכה אותי הקב"ה אם היה בי כח הייתי מפזז ומרקד בכל כלי שיר על רוב הטובה שהיטיב עמדי ביסורים, ואתה קץ ורע לך על גודל מתנתי, ולא זו משמחתו בגודל התלהבותו עד צאת נפשו הקדושה.

« כשאדם מצדיק היסורים הרי זה מגן עליו! »

ובאמת, אם אדם מצדיק הדין זה מגן מן היסורים, כמו שכתב בספר שערי תשובה (שער רביעי אות י"ב) בזה"ל: "ואם תמצא את החוטא תלאה, ותקרה אותו צרה, ויצדיק עליו את הדין ויקבל המוסר באהבה, יהיה זה לו למגן מן היסורים הרבים הראויים לבא עליו וכו', ונאמר (ישעיה יב, א) אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמנו, פי' אודך על מוסרך וקבלתי באהבה, ובעבור זה שאודך על שאנפת בי ישוב אפך ותנחמנו."

"**וכן** בענין ההודאה על הטובה נאמר (תהלים נב, יא) אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך, פירוש, אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובתיך, ונאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא (שם ג-ד), צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש תהלים עט), בענין מה שכתוב (תהלים ג, א), מזמור לדוד בברחו (משלי כ"א ט"ו), שמחה לצדיק עשות משפט, מדתם של צדיקים פורעים חובם ומזמרים להקדוש ברוך הוא."

"**משל** לבעל הבית שהיה לו אריס והיה אותו אריס חייב לו, עשה אותו אריס את הגורן וצברה ועשאה כרי, נטל בעל הבית את הכרי ונכנס האריס ריקן לביתו, והיה שמח שהיה נכנס ריקם, אמרו לו, יצאת מגרנך וידיך על ראשך ואתה שמח, אמר להם, אף על פי כן השטר ממורק פרעתי את חובי", עכ"ל.

ומוסיף רבנו יונה (שם שער שני אות ד) דברים כדברונות, וז"ל: "וכאשר יקבל האדם את מוסר השם, וייטב דרכיו ומעלליו ראוי לו שישמח ביסוריו, לפי שהועילוהו תועלת נשגבות, ויש לו להודות לשם יתעלה עליהם כמו על שאר ההצלחות, שנאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ספרי דברים ואתחנן ו-ה), רבי אליעזר בן יעקב אומר, כל זמן שהאדם שרוי בשלוה אין מתכפר לו מעונותיו כלום ועל ידי היסורים הוא מתרצה למקום, שנאמר (משלי ג י"ב), כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה, פירוש, כאב את בן כן ירצה ה' את אשר הוכיח וקבל מוסרו, וכדרך שאב ירצה את בנו אחרי התוכחות, ויש לפרש עוד, וכאב יוכיח את הבן אשר ירצה בו, ואיננו מוכיח את הבנים אשר נועש מהם ויודע שלא יועלוהו התוכחות וכו'", עכ"ל.

"**מכאן** נוכל לקבל מושג כלשהו בגדלותו של יצחק אבינו, שהרי העולם אינו יכול לעמוד במידת הדין בלבד, ואילו יצחק הצליח לעמוד במקום שכל העולם לא יכול לעמוד, כאשר במשך ימיו נבחן ונמדד במידת הדין בלי שיטוף מידת הרחמים, ולמרות דקדוק מידת הדין, עבר את כל ק"פ שנותיו והיסורים שנתיישר היו במידת הדין והמשפט ללא מידת הרחמים", עכ"ד.

« למה תבע יצחק יסורים על עצמו?! »

והנה עי' במדרש (בר"ר ס"ה ט) על הפסוק (כז א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר הנני, שכ' בזה"ל: "א"ר יהודה בר סימון אברהם תבע זקנה, אמר לפניו רבון העולמים אדם ובנו נכנסין למקום ואין אדם יודע למי מכבד מתוך שאתה מעטרו בזקנה אדם יודע למי מכבד, א"ל הקב"ה חייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב זקנה, וכיון שעמד אברהם נתן לו זקנה ואברהם זקן בא בימים".

והמדרש ממשיך ואומר: "יצחק תבע יסורין, אמר לפניו רבון כל העולמים אדם מת בלא יסורין מדת הדין מתוחה כנגדו, מתוך שאתה מביא עליו יסורים אין מדת הדין מתוחה כנגדו, אמר לו הקב"ה חייך דבר טוב תבעת וממך אני מתחיל, מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב יסורין, וכיון שעמד יצחק נתן לו יסורים, ויהי כי זקן יצחק ותכהין", עכ"ל המדרש.

וכן אמרו בילקוט שמעוני על הפסוק זכור ימות עולם (דברים לב, ז) "אמר להם, כל זמן שהמקום מביא יסורים עליכם, היזכרו כמה טובות ונחמות עתיד ליתן לכם לעוה"ב".

וביאר החפץ חיים בשם המגיד מישרים של העיר וילנא את דברי המדרש עפ"י משל, יהודי שכר דירה משר אחד בשלוש מאות רובל לשנה, את שכר הדירה היה היהודי מעביר לידי בעה"ב בתאריך קבוע מדי שנה בשנה.

ויהי היום, ויסע השר למדינה רחוקה, ולפני צאתו לדרך מינה את אחד מפקידיו לאחראי על הדירה המושכרת ליהודי, אותו פקיד היה שונא ישראל, ומשבא לידו עתה הזדמנות להציק ליהודי, לא אחר לעשות זאת, מיד לאחר שהופקד על הבית הודיע לשוכר כי שכר הדירה הועלה לחמש מאות רובל לשנה.

והנה הגיע זמן הפרעון, שלח וקרא ליהודי השכם בבוקר ודרש ממנו את התשלום המלא, בידו של היהודי היו אז רק ארבע מאות ושמונים רובל, אי לכך ביקש מאת הפקיד להמתין מספר ימים עד שישלים את הסכום, הפקיד שהיה כאמור איש רע מעללים, דרש שהתשלום כולו יבוצע בו ביום, כאשר הגיע הערב ובידי היהודי לא נמצאו עשרים הרובלים שחסרו, ציווה איש הבליעל להכותו עשרים מכות, מכה אחת עבור כל רובל, כן עשה הפקיד לכמה יהודים נוספים, ועוד הוסיף חטא על פשע במה שגזל ועשק אותם, עד שבמשך הזמן נעשה לעשיר גדול וקנה לעצמו חצר ובה כמה בתים.

כאשר שב השר לביתו, אמר היהודי לאשתו, הנני הולך אל השר כדי לספר לו על מעללי הפקיד, כאשר שמע השר את כל הקורות אותו, חרה לו הדבר מאוד ונכמרו רחמיו על האיש באהבתו אותו אהבה רבה, כשכילה היהודי את דבריו אמר לו השר הנני מודיעך בזה כי על כל מכה שהכה אותך הפקיד יחויב לשלם לך מאה רובל, וס"ה מגיע לך ממנו אלפיים רובל, ומאחר שהפקיד רכש לעצמו חצר ששוויה ארבעת אלפים רובל, הנני ממציא לך שטר המאשר כי מחצית החצר שייכת לך מהיום והלאה.

שב היהודי לביתו ופניו נפולת וזועפת, שאלה אותו מה אמר לך השר, הראה לה את השטר שקיבל על חצי החצר של הפקיד, שאלה אותו אשתו מדוע א"כ נפלו פניך, אדרבה עליך לשמוח במתנה היקרה שקיבלת, השיב לה בעלה, את הכאב של המכות שהכני הפקיד כבר איני חש היום,